

**EKO-
fakta!**

Lönsamheten i ekologisk produktion

Projekt **Ökad svensk ekologisk produktion**

FAKTAKOMPENDIUM 4 AV 4

FAKTAKOMPENDIUM NR.

TEMA

UNDERLAG,
RESEARCH,
& TEXTER

1

SVERIGE SOM EKOLAND.
Om Sveriges möjligheter till
att öka affärerna med
ekologisk mat.

Huvudförfattare Lars
Jonasson/Lantbruks-
ekomomen.
Medförfattare Ulrik Lovang/
Lovanggruppen.

2

EKOMARKNADEN PÅ
KORT- OCH LÅNG SIKT.
Möjligheter i de olika
produktionsgrenarna.

Niels Andresen och
Mats Hägglund/
Ekologiska Lantbrukarna
och Eva Hagström/
Regna Mat och Miljö.

3

HINDER OCH
UTMANINGAR FÖR
EKO-OMLÄGGARE.
Baserat på intervjuer med
ekolantbrukare, rådgivare m.fl.

Eva Hagström/
Regna Mat och Miljö.

→ 4

LÖNSAMHETEN I
EKOLOGISK PRODUKTION.
Sammanställning med
driftsplaner och kalkyler.
Företagsexempel.

Jan Lagerroth och
Stefan Nypelius
/LRF Konsult.

PROJEKT ÖKAD
SVENSK EKOLOGISK
PRODUKTION.

Lantbrukarnas Riksförbund 2017

Projektledare: Camilla
Sandenskog/LRF. Text-
redigering: Niclas Åkeson/
Publishing Farm. Form:
Berit Metlid/Publishing
Farm. Omslagsfoto: iStock.

Projektet är finansierat med medel
från Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling.

LANTBRUKARNAS
RIKSFÖRBUND

Lönar det sig att ställa om till eko?

Frågan om ekologisk produktion är mera lönsam än konventionell har inget generellt svar. Men potentialen till god lönsamhet är ofta bättre i ekologisk produktion.

Den kanske viktigaste frågan för den som överväger att ställa om till ekologisk produktion är om det gynnar företagets ekonomi. Syftet med den här rapporten är att ge en bild av hur lönsamheten för två olika fiktiva företag med givna förutsättningar påverkas vid olika scenarier för driften. Det ena företaget är en växtodlingsgård i slättbygd med 120 hektar åkermark. Det andra är en mjölkgård i mellanbygd med nybyggd ladugård för 80 kor.

För växtodlingsgården handlar analysen om att jämföra fortsatt konventionell drift med tre olika scenarier för ekologisk drift. De tre ekologiska alternativen styrs av möjligheten att få avsättning för vallgrödor. I ett av scenarierna antas att det inte finns någon avsättning alls. Där får vallgrödan utgöras av gröngödsling. I det andra scenariet antas gården kunna sälja vall på rot till en närbelägen gård med djur och i det tredje räknas på hur ekonomin blir vid odling av ekologiskt vallfrö.

För mjölkgården är valet av olika scenarier kopplat till hur mycket areal som finns tillgängligt. På samma sätt som för växtodlingsgården jämförs olika ekologiska driftsalternativ med fortsatt konventionell drift.

LRF Konsults data

I DEN HÄR rapporten analyseras det ekonomiska utfallet på fiktiva gårdar. Men LRF Konsult, som sammanställt denna rapport, gör också analyser baserat på grupper av verkliga gårdars resultat. Det har man bland annat gjort i publikationen "Lantbrukets lönsamhet - ekologisk produktion special" som gavs ut i juni 2017.

AV DEN RAPPORTEN framgår att lönsamheten de senaste åren har varit bättre i såväl ekologisk växtodling som i ekologisk mjölkproduktion, jämfört med konventionell dito. Rapporten finns att ladda ned från www.lrfkonsult.se

Mjölkgården har plats för 80 kor. I det första scenariet antas gården inte kunna få tag i mer areal vid en omställning till ekologisk produktion. För att klara foderförsörjningen i detta driftsalternativ måste koantalet minskas, vilket innebär att ladugården är delvis outnyttjad.

I de tre andra ekologiska scenarierna lyckas gården få tag på ytterligare areal och kan fylla ladugården. Ju mer areal man kan skaffa desto högre kan självförsörjningen med foder bli. En annan fördel med mer areal är att gården får utväxling på de möjligheter att söka stöd för areal kopplat till djurproduktion som finns inom ekoproduktionen.

Scenarieberäkningarna för såväl växtodlingsgården som mjölkgården visar en potential till förbättrad lönsamhet vid övergång till ekologisk produktion. Detta gäller även om förutsättningarna för ekologisk produktion inte är optimala.

VÄXTODLINGS- FÖRETAGET

Att jämföra verkliga gårdar kräver god kunskap om deras förutsättningar och bakgrund för att kunna tolka resultaten på ett korrekt sätt. För att göra djupare analyser krävs mer bakgrundsinformation.

Det kan vara andra skillnader mellan företagen än specifikt att driftsriktningen är ekologisk eller konventionell produktion. Några faktorer kan till exempel vara inköpta maskintjänster eller om företaget äger egna maskinkedjor, anställd personal eller inköpta tjänster, företagets mognad med investeringshistorik och så vidare.

För att exemplifiera möjliga modeller har vi istället gjort beräkningar med fyra olika scenarier för växtodlingsföretaget samt fem för mjölkföretaget. Dessa beräkningar tar utgångspunkt i verkliga gårdars siffror, men är fiktiva så att de kan göras fullt ut jämförbara.

I beräkningarna utgår vi från en *växtodlingsgård på 120 ha*. Det antas att all areal arrenderas samt att maskinerna hyrs in. Arbetstid ingår ej i maskinkostnader, utan brukaren utför arbetet. Maskinkostnaden inklusive bränsle och underhåll är beräknad per areal och utgår

från beräkningar och resultat i LRF Konsults datalager.

I kalkylerna används medelvärden för grupper bestående av blandade växtodlingsföretag med antingen konventionella företag, ekologiska företag eller företag under omställning.

TABELL 1. Växtföljder i fyra alternativa scenarier för en växtodlingsgård med 120 hektar åkermark. Källa: LRF Konsult.

KONVENTIONELL 120 HA	EKOLOGISK MED GRÖNGÖDSLING	EKOLOGISK MED AVSALUVALL PÅ ROT	EKOLOGISK MED VALLFRÖODLING
6 årig intensiv höstveteväxtföljd	6 årig växtföljd med träda/gröngödsling	6 årig växtföljd med vall till försäljning på rot	6 årig växtföljd med fröodling/gröngödsling
1. Höstraps 2. Höstvetete 3. Höstvetete 4. Korn 5. Höstvetete 6. Årtor	1. Gröngödsling 2. Gröngödsling 3. Höstraps 4. Höstvetete 5. Åkerböna 6. Vårkorn ins	1. Vall försäljning 2. Vall försäljning 3. Höstraps 4. Höstvetete 5. Åkerböna 6. Vårkorn ins	1. Klöverfrö 2. Gröngödsling/träda 3. Höstraps 4. Höstvetete 5. Åkerböna 6. Vårkorn ins
	Inköp av Biofer görs för att klara växtnäringsförsörjning. Kostnad för putsning av träda ingår i detta scenario.	I vallkalkylen ingår omkostnad på 25 öre/per kg ts för bortförel av växtnärning. Vallskörden bekostas av den som köper grödan på rot.	Inköp av Biofer görs för att klara växtnäringsförsörjning. Klöverfröodlingen ligger kvar år två som gröngödsling/putsning/ogrässanering.

TABELL 2. Tabellen innehåller basfakta för beräkningarna för den konventionella ordlingen. Skördar baseras Jordbruksverkets skördestatistik 2007-2016 för Uppsala, Östergötland, Kalmar, Gotlands, Skåne och Västra Götalands län. Priserna är 5-årsmedel enligt Jordbruksverkets prisstatistik. Källa: LRF Konsult.

	SKÖRDAR KG/HA	PRISER	PRIS I KALKYLER
	Enligt Jordbruksverkets skördestatistik	5 års medel 2013-2017	
HÖSTVETE	6 500	Foder 1,43 Bröd 1,45	1,44
HÖSTRAPS	3 500	3,22	3,22
VÅRKORN (foder och malt)	4 700	1,19-1,44	1,30
FODERÄRT	3 500	1,79	1,79
ÅKERBÖNA	3 325	1,81	-

TABELL 3. Tabellen innehåller basfakta för beräkningarna för den ekologiska ordlingen. Källa: LRF Konsult.

	SKÖRDAR KG/HA	PRISER	PRIS I KALKYLER
	60% av konventionell	5 års medel 2013-2017	
HÖSTVETE	3 900	Foder 2,45 Bröd 2,76	70% bröd 30% foder
HÖSTRAPS	2 100	7,61	7,61
VÅRKORN (foder och malt)	2 700	2,33-2,73	2,53
FODERÄRT	3 500	3,36	-
ÅKERBÖNA	3 000	3,32	3,32
KLÖVERFRÖ	200	-	50,00

TABELL 4. Tabellen visar ekonomiskt utfall i de fyra olika scenarierna för en växtodlingsgård med 120 hektar åker i slättbygd. Källa: LRF Konsult.

RESULTAT VÄXTODLING

Den konventionella gården i scenariot ger underskott, vilket stämmer bra med rapporten "Lantbrukets lönsamhet" där LRF Konsult beräknar att priset på spannmål behöver öka med 25 öre per kg för att nå långsiktig lönsamhetsnivå.

I de tre scenarierna med ekologisk produktion ger produktionen ett överskott. Bäst resultat ger den inriktning som inkluderar odling av ekologisk frövall. Men även i scenariet med grön gödsling två av sex år i växtföljden är resultatet bättre än i det konventionella alternativet.

	KONVENTIONELL DRIFT	SCENARIO 1 EKO GÅRD MED GRÖN-GÖDSLING	SCENARIO 2 EKO GÅRD SOM SÄLJER VALL PÅ ROT	SCENARIO 3 EKO GÅRD SOM ODLAR FRÖVALL
INTÅKT GRÖDA	1 031 000	830 000	942 000	1 030 000
INTÅKT STÖD	204 000	324 000	324 000	354 000
SUMMA INTÅKTER	1 235 000	1 154 000	1 266 000	1 384 000
UTSÅDE, VÄXTNÄRING & VÄXTSKYDD	- 413 000	- 264 000	- 325 000	- 276 000
MASKINER & OMKOSTNADER	- 435 000	- 322 000	- 284 000	- 368 000
ARRENDE	- 204 000	- 204 000	- 204 000	- 204 000
ÖVRIGA KOSTNADER	- 231 000	- 212 000	- 212 000	- 212 000
SUMMA KOSTNADER	- 1 283 000	- 1 001 000	- 1 025 000	- 1 060 000
RESULTAT FÖRE ARBETE	- 49 000	153 000	242 000	325 000
ARBETSERSÄTTNING	- 106 000	- 82 000	- 81 000	- 112 000
RESULTAT EFTER ARBETE	- 155 000	71 000	160 000	213 000
ARBETADE TIMMAR	484	375	373	512
ERSÄTTNING PER ARBETSTIMME	Negativ	418	659	642

KONVENTIONELL DRIFT.

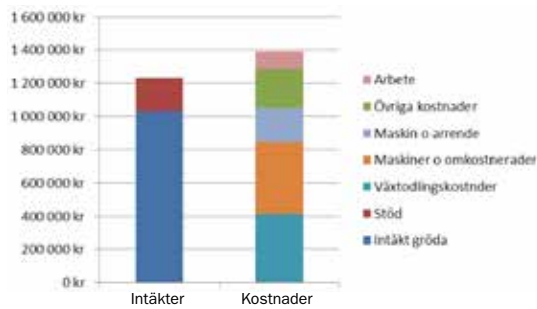

DIAGRAM 1. Sammanställning av intäkter och kostnader för en konventionell växtodlingsgård. Källa: LRF Konsult.

EKO SCENARIO 1

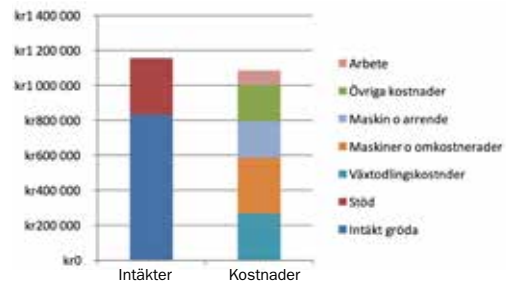

DIAGRAM 2. Sammanställning av intäkter och kostnader för en ekologisk växtodlingsgård med gröngödsling. Källa: LRF Konsult.

EKO SCENARIO 2.

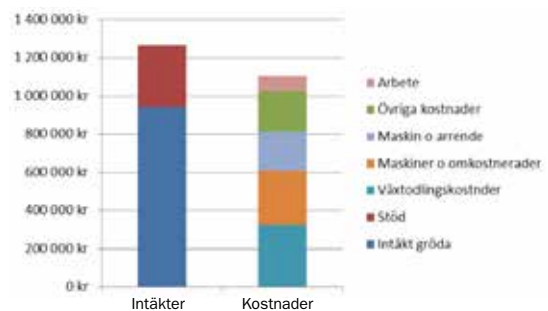

DIAGRAM 3. Sammanställning av intäkter och kostnader för en ekologisk växtodlingsgård med avsaluvall. Källa: LRF Konsult.

Lägre kostnader i eko

JÄMFÖRESLER av intäkter och kostnader mellan det konventionella alternativet och de tre ekologiska visar att den högre lönsamheten i ekologisk odling till stor del beror på lägre kostnader. Vid odling av vall för avsalu och fröodning är dessutom de sammanlagda intäkterna högre. Det förklaras av de högre intäkter som kommer av ekoersättningarna.

EKO SCENARIO 3.

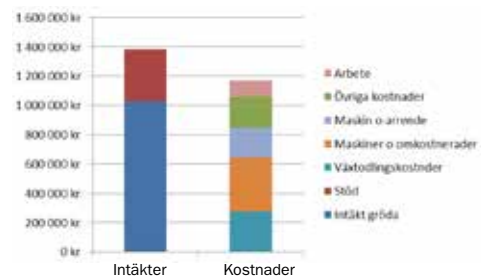

DIAGRAM 4. Sammanställning av intäkter och kostnad för en ekologisk växtodlingsgård med vallfröodning. Källa: LRF Konsult.

KÄNSLIGHETS- ANALYS VÄXTODLING

Om priserna förändras på produkter och insatser förändras utfallen i scenarierna.

Den större effekten på det konventionella företaget i känslighetsanalysen beror på att prisvariationerna i beräkningarna utgör en större andel av samlade priset. Med ett lågt pris på grödan i utgångspunkten får en höjning av priset med ett fast belopp ett större procentuellt genomslag. I det konventionella företaget motsvarar 25 öre per kg spannmål 17-19 procent av medelpriset. I det ekologiska företaget motsvarar det 9-10 procent av priset.

Pris på växtnäring samt avkastningsnivå är andra faktorer som påverkar lönsamheten och kan vara varierande och osäkra. En förändring med 10 procent påverkar resultat enligt tabellerna nedan.

SLUTSATSER VÄXTODLING

TABELL 5. Känslighetsanalys för de olika scenarierna för växtodlingsgården. Tabellen visar vad som händer med lönsamheten när priserna går upp eller ned. Källa: LRF Konsult.

		SCENARIO 1	SCENARIO 2	SCENARIO 3
	KONVENTIONELL DRIFT	EKOLOGÅRD MED GRÖNGÖDSEL	EKOLOGÅRD SOM SÄLJER VALL PÅ ROT	EKOLOGÅRD SOM ODLAR FRÖVALL
KÄNSLIGHET INTÄKTER KR	+/- 173 500	+/- 65 000	+/- 65 000	+/- 85 000
SPANNMÅL +/- 25 ÖRE/KG	+/- 121 000	+/- 33 000	+/- 33 000	+/- 33 000
RAPS +/- 50 ÖRE/KG	+/- 35 000	+/- 22 000	+/- 22 000	+/- 22 000
FRÖ +/- 5 KR/KG	0	0	0	+/- 20 000
ÄRT/ BÖNOR +/- 50 ÖRE/KG	+/- 17 500	+/- 10 000	+/- 10 000	+/- 10 000

TABELL 6. Känslighetsanalys som speglar förändringen i lönsamhet vid olika pris på växtnäring respektive vid olika skördenivåer. Källa: LRF Konsult.

		SCENARIO 1	SCENARIO 2	SCENARIO 3
	KONVENTIONELL DRIFT	EKOLOGÅRD MED GRÖNGÖDSEL	EKOLOGÅRD SOM SÄLJER VALL PÅ ROT	EKOLOGÅRD SOM ODLAR FRÖVALL
VÄXTNÄRING PRIS +/- 10 %	+/- 19 600	+/- 14 800	+/- 20 400	+/- 14 800
AVKASTNING +/- 10 %	+/- 103 000	+/- 83 400	+/- 83 400	+/- 103 000

I alternativen ovan ser vi att det är intressant att ställa om till ekologisk produktion även om det inte finns avsättning för vall samt om man måste köpa in gödsel. Finns det tillgång till samarbete med en mjölk- och / eller köttgård blir utväxlingen

av omställningen än bättre och med stor potential. Även att inte skörda en tredjedel av arealen utan använda den för grüngödsling har god effekt. Det beror dels på att kommande skördar bli högre, men också på lägre insatskostnader.

MJÖLK- FÖRETAGET

I scenariot för mjölkföretaget utgår vi från en *nyinvesterad ladugård med robotmjölkning och cirka 80 mjölkkor*. Produktionen är på en hög nivå med 2 140 kg mjölk levererat per dag i robot, vilket motsvarar avkastningsnivå på cirka 10 400 kg ECM per ko och år. Det ger att årsproduktionen är 780 ton mjölk.

Markens bördighet och avkastning är motsvarande område 3 enligt gamla gårdsstödsindelningen. Investeringskostnaden på den nybyggda ladugården antas vara netto 8 miljoner.

Det egna kapitalet före investering antas till 5,6 miljoner varvid soliditeten sjunker till 15 procent efter investering. I kalkylerna sätts mjölkpriset till 3,40 kr/kg i det konventionella alternativet och 4,45 kr/kg i de ekologiska alternativen. Kostnaderna motsvarar verkliga nivåer 2017.

	KONVENTIONELL MJÖLKPRODUKTION 80 kor 780 ton leverans per år.	3,40 kr/kg 70 hektar	Areal anpassad till grovfoderproduktion. Köper in allt kraftfoder och spannmål. Föder upp kvigor till rekrytering. Tjurkalvar säljs tidigt.
A	EKOLOGISK MJÖLKPRODUKTION 56 kor 509 ton leverans per år. Oförändrad areal.	4,45 kr/kg 70 hektar hektar	Djurbesättning anpassad till ursprunglig arealtillgång. I alternativet klarar företaget egen grovfoderproduktion till djurhållning motsvarande 56 mjölkkor. I övrigt som tidigare. Föder upp kvigor till rekrytering. Tjurkalvar säljs tidigt. Levererad mängd mjölk per ko 93 procent av konventionellt.
B	EKOLOGISK MJÖLKPRODUKTION 80 kor 730 ton leverans per år.	4,45 kr/kg 100 hektar	Areal anpassad och utökad för att klara till grovfoderproduktion till djurhållning. Medför att arealen utökas med 30 ha som arrenderas till. Köper in allt kraftfoder och spannmål. Föder upp kvigor till rekrytering. Tjurkalvar säljs tidigt. Mjölkleverans 93 procent av konventionellt utifrån resultat i LRF Konsults datalager.
C	EKOLOGISK MJÖLKPRODUKTION 80 kor 730 ton leverans per år. Djurstöd placerade.	4,45 kr/kg 116 hektar	Areal anpassad och utökad för att klara underlag för ekologiska stöden enligt gällande regelverk. Medför att arealen utökas med ytterligare 16 ha arrende. Det medger 55 ton spannmålsproduktion som används i djurproduktionen. I övrigt som tidigare.
D	EKOLOGISK MJÖLKPRODUKTION 80 kor 730 ton leverans per år. Egen produktion kraftfoder.	4,45 kr/kg 175 hektar	Areal anpassad och utökad för att klara hela foderförsörjningen, även spannmål och protein. Medför att arealen utökas med ytterligare cirka 60 ha arrende till totalt 175 ha. I övrigt som tidigare.

TABELL 7. Beskrivning av olika scenarier för mjölkföretaget i beräkningsexemplet. Källa: LRF Konsult.

**RESULTAT &
KÄNSLIGHETS-
ANALYS
MJÖLK**
**SLUTSATSER
MJÖLK**

RESULTAT	KONVENTIONELL DRIFT	SCENARIO A	SCENARIO B	SCENARIO C	SCENARIO D
INTÄKT (mjölk, slakt)	3 152 000	2 639 000	3 757 000	3 757 000	3 757 000
INTÄKT STÖD	225 000	325 000	448 000	524 000	7134 000
SUMMA INTÄKTER	3 377 000	2 963 000	4 205 000	4 282 000	4 470 000
KOSTNADER EXKL KAPITAL & ARBETE	- 2 298 000	- 1 927 000	- 2 598 000	- 2 555 000	- 2 532 000
KAPITALKOSTNADER	- 756 000	- 756 000	- 756 000	- 756 000	- 756 000
RESULTAT FÖRE ARBETE	323 000	280 000	850 000	970 000	1 182 000
ARBETSERSÄTTNING	- 790 000	- 598 000	- 811 000	- 819 000	- 841 000
RESULTAT EFTER ARBETE	- 468 000	- 318 000	40 000	151 000	333 000
ARBETADE TIMMAR	3 160	2392	3 245	3 277	3 395
ERSÄTTNING PER ARBETSTIMME	102	117	262	296	348
AVKASTNING PÅ ALLT KAPITAL %	2,2	3,4	6,1	7,0	8,4
KOSTNAD INKÖPT FODER ANDEL AV MJÖLKINTÄKT %	27,8	36,9	38,3	33,4	16,7
KÄNSLIGHETSANALYS	KONVENTIONELL DRIFT	SCENARIO A	SCENARIO B	SCENARIO C	SCENARIO D
MJÖLK +/- 25 ÖRE/KG	+/- 195 000	+/- 127 200	+/- 181 700	+/- 181 700	+/- 181 700
KRAFTFODER +/- 25 ÖRE/KG	+/- 90 300	+/- 49 200	+/- 74 300	+/- 60 600	+/- 18 000

Alternativet i scenario A innebär att antalet djur, trots nybyggd ladugård, minskar och anpassas till den areal som finns tillgänglig. Lönsamheten blir trots det bättre än i konventionell produktion, även om arbetsersättningen per timme är låg också i detta alternativ. Scenario A visar att en inte fullt nyttjad ladugård kan vara ett fullgott alternativ i ekologisk produktion.

De andra scenarierna visar att ökad tillgång på mark för försörjning till djur ger god utväxling. I beräkningarna är det framför allt scenario B med egen grovfoderförsörjning som kan jämföras med grundalternativet. Det alternativet ger lönsamhetsförbättring på cirka 500 000 kronor per år, från ett underskott till överskott och en möjlighet att mer än fördubbla arbetsersättningen.

TABELL 8. Resultat & känslighetsanalys för mjölkgårdens olika scenarier.
Källa: LRF Konsult.

